

Posvet Andragoškega društva Slovenije:

Izzivi izobraževanja odraslih danes za jutri

23. april 2024, dvorana Alme Karlin, Cankarjev dom, Ljubljana

<https://www.andragosko-drustvo.si/izzivi-izobrazevanja-odraslih-danes-za-jutri>

Sistemsko (ne)urejanje izobraževanja odraslih v Sloveniji

dr. Borut Mikulec

Pregled

- Izhodišče
- Sistemi IO v mednarodni perspektivi
- Urejanje IO v Sloveniji (1991-2021)
- Ključni izzivi systemskega urejanja IO

Izhodišče

REPUBLIKA SLOVENIJA
GOV.SI

Domov > Področja > Izobraževanje, znanost in šport >

Izobraževanje odraslih

Področja

Državni organi

Zbirke

Dogodki

Učenje poteka vse življenje v različnih učnih okoljih in na različne načine ter prispeva k celovitemu razvoju posameznika in skupnosti. Izobraževanje odraslih v Republiki Sloveniji ponuja široko in pisano paleto izobraževalnih programov in dejavnosti, katerih izvedba je prilagojena življenjskemu ritmu odraslih. Cilj, za katerega se zavzemamo, je omogočiti dostop do priložnosti za učenje čim večjemu številu odraslih prebivalcev ter spodbujati njihovo udeleževanje v izobraževalnih in podpornih dejavnostih.

- Načelo »vseživljenjskosti izobraževanja in učenja za vse«
- Nacionalni program za IO, ki določa »javni interes«, usmerja nacionalno politiko IO, vključno s »sistemskim urejanjem« in »stabilnim financiranjem« IO
- Letni programi IO, ki jih izvajajo »pristojna ministrstva prek javnih razpisov, pozivov«

Mednarodne in primerjalne študije
UNESCO: izobraževanje (odraslih) je temeljna človekova pravica in javno dobro

Viri:

Beli knjigi (1995, 2011)
ReNPIO (2004, 2013)
Zakona o IO (1996, 2018)
Evalvacijske študije (npr. Jelenc Krašovec in Kump 2009; Sotošek in Beltram 2021; Računsko sodišče RS 2022, ...)

Sistemi IO v mednarodni perspektivi

Sistemi IO = priložnosti in pripadajoče strukture za izobraževanje in učenje odraslih ter socialni partnerji, ki oblikujejo organiziranost in upravljanje IO

- V presečišču različnih nacionalnih sistemov
- Koordinacija sistemov IO med državo, trgom in civilno družbo:
 - tržno voden režim: favorizira tiste, ki so ekonomsko privilegirani (npr. ZDA, Avstralija, Velika Britanija)
 - državno voden režim: država usklajuje ponudbo in povpraševanje po spretnostih in IO (npr. Kitajska, Singapur, Južna Koreja)
 - režim, voden prek interesnih skupin: socialni partnerji usklajujejo socialne in ekonomske odnose (npr. Francija, Nemčija, Švica)
 - državno voden režim z udeležbo interesnih skupin: nizke ravni neenakosti, velike naložbe v izobraževanje skozi celotno življenje (npr. Nizozemska, Danska, Norveška, Švedska, Finska)

Sistemi IO v mednarodni perspektivi – Ugotovitve

UDELEŽBA:

- Odprtost formalnega izobraževalnega sistema za odrasle vpliva na njihovo raven dosežene kvalifikacije
- Prevladuje neformalno izobraževanje, povezano je z delom (v 80–90 %), podprto od delodajalcev
- Udeležba v IO je neenakomerno porazdeljena glede na doseženo izobrazbo, starost in socialno-ekonomski status

UPRAVLJANJE:

- Obseg sredstev
- Celovitost IO (povezanost programov formalnega in neformalnega izobraževanja na različnih ravneh)
- Delitev odgovornosti med socialnimi partnerji
- Aktivno oblikovanje politike IO
- Fleksibilne in raznolike oblike IO

Sistem IO: v presečišču nacionalnih sistemov, uspešna koordinacija med državo & socialnimi partnerji = ključ za uspešno upravljanje sistema IO

Urejanje IO v Sloveniji: *Po osamosvojitvi (1991–1999)*

Bela knjiga (1995):

- Temeljni cilji IO: osebni razvoj in zaposlitvene možnosti; zvišati raven izobrazbe in usposobljenosti; dohiteti razviti svet pri IO
- Temeljna načela: IO je sestavni del VŽU, potrebe po IO izhajajo iz potreb posameznika družbe, raznovrstnost in enakopravnost izvajalcev in programov IO, fleksibilnost izobraževalnih možnosti, IO sloni na partnerstvu pri upravljanju in financiranju

Zakon (1996): neformalno izobraževanje, nacionalni program

Infrastruktura: SSIO, Sektor za IO na ministrstvu, finančna sredstva (proračun), razširi se izobraževalna infrastruktura, nove oblike IO

Konceptualna izhodišča: UNESCO (pravica do izobraževanja, vseživljenjsko izobraževanje, uresničevanje ciljev ekonomskega, družbenega (demokratizacija družbe) in osebnega razvoja (humanizacija posameznika))

Urejanje IO v Sloveniji: *Pred in po vstopu v EU (2000–2010)*

Program EU Phare

- Razvoj VŽU: integrirano PSI za mlade in odrasle & certifikatni („NPK“) sistem

ESS sredstva (obdobje 2007–2013)

ReNPIO 2004–2010 (2004):

- Prednostna področja, cilji, dejavnosti, merila za uresničevanje programa
...
 - PP: 1) splošno neformalno IO, 2) formalno IO, 3) programi IO za potrebe trga dela
 - Cilji: dvigniti splošno izobraženost, izobrazbeno raven (standard je srednješolska izobrazba), zaposlitvene možnosti, vključenost v izobraževanje

Strategija vseživljenjskosti učenja (2007)

Konceptualna izhodišča: poosamosvojitveno obdobje & izobraževalna politika EU (ekonomski cilji)

Urejanje IO v Sloveniji: *Po globalni finančni krizi (2011-2020)*

Upad javnih sredstev za splošno izobraževanje (2011-2016)

Bela knjiga (2011)

- Ključno načelo: „vseživljenjskost učenja za vse“
- Področje IO „v Sloveniji sistemsko ni primerno urejeno“
- Ključna področja javnega interesa: večja enakost in pravičnost pri dostopu do IO, uravnoteženost vlaganj v splošno in poklicno IO, doseganje standarda štiriletne srednje izobrazbe
- Cilji: sistemska urejenost, kakovostno IO, pravičnejše financiranje IO, zmanjšanje strukturnih ovir pri vključevanju odraslih, vključenost ranljivih skupin
- Rešitve:
 1. upravljanje: z zakonom o IO določiti pravice do izobraževanja, javno službo, medresorski organ upravljanja
 2. financiranje: večje vlaganje v IO, nov sistem financiranja, ustanovitev sklada za IO (financirajo delodajalci), davčne olajšave za delodajalce in posameznike, vavčer za ranljive skupine
 3. strokovni razvoj: izobrazba 2. bolonjske stopnje, pedagoško-andragoško izobrazba, opravljen strokovni izpit, zagotovitev pripravništva, vzpostavitev programov nadaljnega strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja

ReNPIO 2013-2020 (2013)

- »Omejeni viri« javnega financiranja IO
- Temeljna vizija: »Vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije bomo omogočili enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih«
- Sprejeta bo »zasnova javne mreže izvajalcev in programov splošnega izobraževanja ter podpornih dejavnosti ... stabilno financirane iz javnih sredstev«

Zakon (2018):

- Javna služba (program OŠ, svetovalna dejavnost) & javne organizacije za IO (LU)

Uvedena medresorska koordinacija (2015)

Sodelovanje z **OECD**: raziskava PIAAC, projekt „Strategija razvoja in uporabe spretnosti v Sloveniji“ (2016–2018):

- Zaključno poročilo o oceni stanja spretnosti & Smernice za izvajanje strategije spretnosti (izboljšanje upravljanja IO)

Konceptualna izhodišča: agenda EU izobraževalne politike (ESS sredstva) & OECD (diskurz spretnosti)

Teza: IO je sistemsko neurejeno ...

UPRAVLJANJE

- IO nima svojega direktorata na MVI
- Nedelujoča medresorska koordinacija

Boljše upravljanje IO:

- Izboljšati medministrsko in medsektorsko usklajevanje ter socialno partnerstvo
 - Ustanovitev vladne službe za IO (skrb za povezanost med ministrstvi)
 - Sodelovanje z občinami (skladnost ReNPIO z lokalnimi politikami/programi)
- Okrepiti sistem socialnega partnerstva (opredeljena odgovornost deležnikov pri upravljanju IO)
 - Implementaciji, financiranju, spremljanju
- Vlada ustanovi medresorski organ upravljanja IO ali razširi pooblastila SSIO (pristojnosti glede odločanja o politiki in financiranju IO)

Teza: IO je sistemsko neurejeno ...

ZAKONODAJA

- Razpršen zakonodajni okvir
- ZiO
 - ne ureja področja IO celostno
 - javna služba ne zagotavlja izvajanja vseh javnoveljavnih izobraževalnih programov, vseh podpornih dejavnosti IO, ne prepoznava vseh strokovnih profilov v IO kot strokovnih delavcev
- SSIO brez odločevalskih pristojnosti

Zakonodajno izhodišče:

- IO temeljna človekova pravica in javno dobro
 - Pravica do izobrazbe priznana kot univerzalna pravica (ne glede na starost, dolžino brezplačnega izobraževanja)
- Operacionalizirati VŽU kot nacionalno prednostno nalogo
- Odpraviti ločnico med „strokovnimi delavci“ in „izobraževalci“ (ZiO)

Teza: IO je sistemsko neurejeno ...

FINANCIRANJE

- Ni vzpostavljenega sistemskega pristopa k financiranju IO (delitev stroškov med vlado/ministrstvi, delodajalci in posamezniki)
 - Ni državnih subvencij, davčnih spodbud delodajalcem
- Visok delež financiranja IO iz sredstev ESS
- Nestabilno (projektno) financiranje javnoveljavnih programov splošnega izobraževanja, podpornih dejavnosti in srednješolskega IO

Boljše financiranje:

- Finančno uravnotežiti vložke v prednostna področja ReNPIO
- Vzpostaviti davčne olajšave/socialne ugodnosti za delodajalce in posameznike, ki vlagajo v izobraževanje
- Zagotoviti stabilno, in ne projektno, financiranje javnoveljavnih programov izobraževanja, podpornih dejavnosti opredeljenih v ReNPIO
- Dodeliti vsaj 4–6 % BDP in/ali vsaj 15–20 % skupnih javnih izdatkov za izobraževanje (Marakeški okvir za ukrepanje)

Teza: IO je sistemsko neurejeno ...

MREŽA IZVAJALCEV IN PROGRAMOV

- Zasebne & javne organizacije
- Odvisnost izvajanja programov od javnih razpisov (nestabilnost ponudbe)
- Pomanjkanje javnoveljavnih programov nadaljevalnega PSI & spodbujanje neformalnih programov (APZ, projekti ministrstev)

Boljša mreža in programi

- Razširiti javno službo (vsi programi in dejavnosti opredeljeni v ReNPIO)
- Vzpostaviti jasno sistemsko povezanost in prehode med (splošnim, poklicnim) neformalnim in formalnim izobraževanjem na vseh ravneh (vključno s celostno ureditvijo vrednotenja NPPZ)
- Vzpostavitvi sistem – javnoveljavne programe – nadaljevalnega PSI

Zaključek

IO se je v SI razvijalo predvsem v sklopu podsistema I&U ter pod okriljem MVI

V zadnjih treh desetletjih narejeni pomembni koraki pri urejanju področja IO (nacionalni program, letni programi, zakon o IO, ...)

A sistemsko urejanje (upravljanje, zakonodaja, financiranje, mreža izvajalcev in programov) nezadostno

Delovanje mreže izvajalcev, ponudba in razvoj IO odvisni od razpisov in projektnih sredstev ESS

V tem desetletju je potrebno:

- operacionalizirati VŽU, izboljšati upravljanje IO, zagotoviti trajne in zadostne vire financiranja, razširiti obseg javne službe, izboljšati kakovost IO

Hvala za pozornost
borut.mikulec@ff.uni-lj.si